

Iunie 2017

Această fișă tematică nu obligă Curtea și nu este exhaustivă

Libertatea de religie

A se vedea, de asemenea, fișele tematice „Drepturile copiilor”, „Obiecția de conștiință”, „Sănătate”, „Drepturile părintești”, „Simboluri și ținute religioase”, „Impozitare”, „Dreptul muncii”.

Art. 9 (libertatea de gândire, de conștiință și de religie) din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea în mod individual sau în colectiv, în public sau în particular, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea ritualurilor.

2. Libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății sau a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora.”

Educația copiilor și convingerea religioasă a părinților

Osmanoğlu si Kocabas împotriva Elvetiei

10 ianuarie 2017

Cauza a avut ca obiect refuzul unor părinți musulmani de a-și lăsa fiicele, care nu se aflau la vârsta pubertății, să participe la cursurile de înot obligatorii și mixte incluse în programa școlară și refuzul autorităților de a le acorda o scutire. Reclamanții au susținut că obligația de a-și trimite fiicele la cursuri de înot mixte era contrară convingerii lor religioase.

Curtea a hotărât că **nu a fost încălcat art. 9** din Convenție, constatând că prin faptul că au acordat prioritate obligației copiilor de a respecta programa școlară în integralitate și integrării lor cu succes față de interesul personal al reclamanților pentru a obține scutire de la cursurile de înot mixte pentru fiicele lor pe motive religioase, autoritățile elvețiene nu au depășit considerabila marjă de apreciere conferită în prezenta cauză, care avea ca obiect învățământul obligatoriu. Curtea a reținut în special că în litigiu se afla dreptul reclamanților de a-și manifesta religia și a observat că refuzul autorităților de a le acorda scutire de la orele de înot a constituit o ingerință în exercitarea libertății de religie, respectiva ingerință fiind prevăzută de lege și urmărind un scop legitim (protejarea elevilor străini față de orice formă de excludere socială). Curtea a subliniat însă că școala are un rol special în procesul integrării sociale, mai ales când este vorba de elevi de origine străină. Curtea a observat că interesul copiilor pentru o educație completă, care să le înlesnească integrarea socială cu succes potrivit obiceiurilor și tradițiilor locale, are prioritate față de dorința părinților ca fiicele lor să fie scutite de la cursurile de înot mixte și că interesul copiilor în participarea la orele de înot nu era doar de a învăța să înoate, ci mai ales de a lua parte la activitate împreună cu ceilalți elevi, fără deosebire bazată pe originea copiilor sau pe convingerile religioase ori filozofice ale părinților. Curtea a mai observat că autoritățile le-au oferit reclamanților opțiuni foarte flexibile pentru a reduce impactul participării copiilor la cursurile de înot mixte asupra convingerilor religioase ale părinților, ca de exemplu permisiunea ca fiicele acestora să poarte burkini. De asemenea, a observat că, în prezenta cauză, procedura a fost accesibilă și că le-a dat reclamanților posibilitatea ca cererea lor pentru scutire să fie examinată pe fond.

Plângere generală privind o dispoziție constituțională care interzice construirea de minarete

Quardiri împotriva Elveției și Association Ligue des Musulmans de Suisse și alții împotriva Elveției

28 iunie 2011 (decizii privind admisibilitatea)

Reclamanții – în prima cauză, o persoană particulară de religie musulmană care lucrează în cadrul unei fundații implicate în stabilirea de relații între lumea islamică și restul lumii, iar în a doua cauză, trei asociații și o fundație al căror interes comun îl reprezintă religia musulmană – au susținut că interdicția de a construi minarete constituie o încălcare a libertății de religie și o discriminare bazată pe religie.

Curtea a declarat cererile **inadmisibile** (incompatibile *ratione personae*) pentru motivul că reclamanții nu puteau pretinde că sunt victime ale încălcării Convenției. Întrucât scopul cererilor era exclusiv acela de a contesta o dispoziție constituțională cu aplicabilitate generală în Elveția, Curtea a considerat în special că reclamanții nu au dovedit că existau circumstanțe excepționale de natură să le confere calitatea de victimă. Dimpotrivă, cererile lor păreau a avea caracter de *actio popularis* cu scopul de a determina Curtea să examineze *in abstracto* compatibilitatea dispoziției constituționale cu Convenția. Mai mult, reieșea clar dintr-o hotărâre a Curții Federale din 21 ianuarie 2010, cu privire la compatibilitatea dispoziției constituționale cu Convenția, că instanțele elvețiene urmau să aibă posibilitatea de a examina compatibilitatea cu Convenția al oricărui viitor refuz de a permite construirea unui minaret.

Obligația de a divulga convingerile religioase

În cărțile de identitate

Sinan Işık împotriva Turciei

2 februarie 2010

Reclamantul este membru al comunității religioase alevi¹. În 2004, acesta a adresat o cerere unei instanțe, însă fără succes, solicitând ca în cartea sa de identitate să apară mențiunea „alevi” în locul mențiunii „islam”. Până în 2006, era obligatoriu ca în cartea de identitate să se menționeze religia titularului cărții (începând din 2006, titularul avea dreptul să solicite să nu se completeze rubrica respectivă). Reclamantul s-a plâns Curții că a fost obligat să divulge convingerile sale religioase în cartea de identitate, un document public folosit frecvent în viața cotidiană. Acesta s-a plâns și de respingerea cererii sale pentru înlocuirea în cartea sa de identitate a mențiunii „islam” cu denumirea credinței sale, „alevi”, . Acesta a argumentat că mențiunea actuală nu reprezenta realitatea și că acțiunea în justiție finalizată cu respingerea cererii sale era criticabilă, deoarece implica stabilirea religiei sale de către stat.

Curtea a hotărât că **a fost încălcat art. 9** din Convenție, ca urmare nu a refuzului de a menționa credința reclamantului (alevi) în cartea sa de identitate, ci a faptului că în cartea sa de identitate se indica religia, indiferent de caracterul obligatoriu sau opțional al rubricii. Curtea a subliniat că libertatea de a-și manifesta religia are un aspect negativ, și anume dreptul persoanei de a nu fi obligată să divulge religia sa.

În conformitate cu **art. 46** (forța obligatorie și executarea hotărârilor) din Convenție, Curtea a mai precizat că eliminarea rubricii „religie” din cărțile de identitate ar putea constitui o formă corespunzătoare de reparație pentru a pune capăt încălcării în litigiu.

În fișele privind impozitul pe veniturile din salarii

¹. Situație care este adânc înrădăcinată în societatea turcă și istoria sa. Credința acestora, care este influențată în special de sufism și alte convingeri pre-islamice, este considerată de unii învățați alevi ca fiind o religie separată, iar de alții ca fiind o ramură a islamului.

Wasmuth împotriva Germaniei

17 februarie 2011

Cauza a avut ca obiect sistemul german de percepere a taxei religioase. Reclamantul era avocat în cadrul unui cabinet de avocatură și era totodată angajat ca lector la o editură. În fișele sale privind impozitul pe veniturile din salarii din ultimii ani, în rubrica „Taxa către biserică reținută” se putea observa mențiunea „--”, prin care angajatorul său era informat că nu trebuie să rețină pentru reclamant nicio taxă către biserică. Reclamantul s-a plâns în legătură cu divulgarea obligatorie, în fișa sa privind impozitul pe veniturile din salarii, a neafilierii sale la o societate religioasă autorizată să perceapă o taxă religioasă.

Curtea a hotărât că **nu a fost încălcat art. 9** și că **nu a fost încălcat nici art. 8** (dreptul la respectarea vieții private și de familie) din Convenție. Deși a existat o ingerință în exercitarea drepturilor reclamantului prevăzute de cele două articole, s-a constatat că ingerința a avut un scop legitim – acela de a asigura dreptul bisericilor și al societăților religioase de a percepe o taxă religioasă. Ingerința a fost totodată proporțională cu scopul respectiv, întrucât mențiunea în litigiu avea doar o valoare informativă limitată cu privire la convingerea religioasă sau filozofică a reclamantului: autorităților fiscale li se preciza pur și simplu că reclamantul nu aparținea vreuneia dintre bisericile ori societățile religioase care erau autorizate să perceapă taxa religioasă și exercitau acest drept în practică.

La depunerea jurământului în cadrul procesului penal

Dimitras si altii împotriva Greciei

3 iunie 2013

Reclamanții au fost citați în fața instanței, la date diferite, în calitate de martori, titulari ai plângerii penale prealabile ori suspecti în cadrul unor procese penale. În conformitate cu Codul de procedură penală, acestora li s-a cerut să depună jurământul cu mâna dreaptă pe Biblie. De fiecare dată, aceștia au informat autoritățile că nu sunt creștin-ortodocși și că preferă în schimb să facă o declarație solemnă, cerință care le-a fost încuviințată. Reclamanții s-au plâns în special de faptul că au fost obligați să dezvăluie convingerile lor religioase „neortodoxe” în momentul depunerii jurământului în instanță.

Curtea a reamintit că libertatea de gândire, de conștiință și de religie, care este strâns legată de pluralism, este una dintre fundamentele unei „societăți democratice” și că, sub dimensiunea sa religioasă, libertatea respectivă este o parte esențială a identității unui credincios, dar și un element valoros pentru atei, agnostici, sceptici și indiferenți. Curtea hotărâse anterior că libertatea de manifestare a convingerilor religioase ale persoanei include dreptul acesteia de a nu dezvălui credința religioasă sau convingerile religioase și de a nu fi obligată să acționeze ori să se abțină de la a acționa într-un mod care face posibil să se concluzioneze că persoana are sau nu are astfel de convingeri – cu atât mai mult atunci când în joc se află capacitatea de a exercita anumite funcții. În prezenta cauză, Curtea a hotărât că **a fost încălcat art. 9** din Convenție, constatând că obligația impusă reclamanților de a dezvălui convingerile lor religioase pentru a le permite să facă o declarație solemnă a constituit o ingerință în exercitarea libertății de religie a acestora, iar ingerința respectivă nu a fost nici justificată, nici proporțională cu scopul urmărit. De asemenea, Curtea a hotărât că **a fost încălcat art. 13** (dreptul la o cale de atac efectivă) din Convenție.

A se vedea de asemenea: **Dimitras si altii (nr. 3) împotriva Greciei**, hotărârea din 8 ianuarie 2013.

La depunerea jurământului la primirea în profesia de avocat

Alexandridis împotriva Greciei

21 februarie 2008

Reclamantul a fost primit în profesia de avocat la Tribunalul de Primă Instanță Atena și a depus jurământul în noiembrie 2005, ceea ce constituia o condiție pentru exercitarea profesiei de avocat. Acesta s-a plâns că, la depunerea jurământului, a fost obligat, pentru a i se permite să facă o declarație solemnă, să divulge faptul că nu este creștin-ortodox, deoarece exista un singur formular standard pentru depunerea jurământului religios.

Curtea a hotărât că **a fost încălcat art. 9** din Convenție, constatând că obligația respectivă a constituit o ingerință în exercitarea libertății reclamantului de a nu fi obligat să-și manifeste convingerile religioase.

Obligația de a depune jurământul religios

Buscarini si alții împotriva San Marino

18 februarie 1999 (Marea Cameră)

Reclamanții, aleși în Parlamentul San Marino în 1993, s-au plâns de faptul că au fost obligați să depună jurământ pe Evangheliile creștine pentru a putea prelua mandatele parlamentare, ceea ce, în opinia lor, dovedea că exercitarea unui drept politic fundamental era condiționată de declararea în public a unei anumite credințe.

Curtea a hotărât că **a fost încălcat art. 9** din Convenție. Curtea a constatat, în special, că obligația depunerii jurământului nu este o măsură „necesară într-o societate democratică” în sensul art. 9 § 2 din Convenție, deoarece există o contradicție în faptul că exercitarea unui mandat menit să reprezinte diverse opinii ale societății în Parlament este supusă condiției de a declara în prealabil afilierea la un anumit set de convingeri.

Lăcașuri de cult

Asociația pentru Solidaritate cu Martorii lui Iehova Witnesses și alții împotriva Turciei

24 mai 2016

Cauza a avut ca obiect imposibilitatea congregațiilor Martorii lui Iehova din Mersin și İzmir de a obține un loc corespunzător ca lăcaș de cult. În baza unei legi care interzicea înființarea lăcașurilor de cult în locuri nedestinate scopului respectiv și care impunea anumite condiții pentru construirea lăcașurilor de cult, autoritățile naționale au închis localurile private folosite de congregațiile Martorii lui Iehova din Mersin și İzmir și le-au respins cererile pentru folosirea localurilor respective ca lăcașuri de cult. De asemenea, congregațiile au fost informate că planurile urbanistice zonale nu prevedeau locuri care ar putea fi folosite ca lăcașuri de cult.

Curtea a hotărât că **a fost încălcat art. 9** din Convenție. Curtea a constatat în special că respectivele congregații nu au avut posibilitatea de a obține un loc corespunzător pentru a oficia periodic cultul religios, ceea ce constituie o ingerință directă în exercitarea libertății de religie a acestora, ingerință care nu era nici proporțională cu scopul legitim urmărit, și anume apărarea ordinii, nici necesară într-o societate democratică. Curtea a considerat că instanța națională nu a luat deloc în considerare nevoile specifice ale unei mici comunități religioase și a observat că legislația în litigiu nu menționa deloc acest tip de nevoi, deși, având în vedere numărul mic de adepți, congregațiile respective aveau nevoie nu de o clădire cu arhitectură specifică, ci de o simplă cameră în care să se întrunească și să practice și să predice convingerile lor.

Prozelitism

Kokkinakis împotriva Greciei

25 mai 1993

Reclamantul, adept al Martorilor lui Iehova, s-a plâns că în 1988 instanțele penale elene l-au condamnat pentru prozelitism, în urma unei discuții despre religie cu o vecină, soția unui cantor de la o biserică ortodoxă locală.

Curtea a hotărât că **a fost încălcat art. 9** din Convenție, constatând că nu s-a dovedit că pronunțarea condamnării era justificată, în circumstanțele cauzei, de o nevoie socială imperioasă. Curtea a reținut în special că instanțele elene nu au făcut decât să reproducă textul din lege care declara ilegal prozelitismul, fără a motiva suficient în ce mod reclamantul a încercat să o convingă pe vecină prin mijloace nepotrivite.

Larissis și alții împotriva Greciei

24 februarie 1998

Cei trei reclamânți, ofițeri în forțele aeriene și adepți ai Bisericii Penticostale, au fost condamnați de instanțele elene, prin hotărâri rămase definitive în 1992, pentru fapte de prozelitism ca urmare a încercării de a converti diverse persoane la religia lor, inclusiv trei membri ai forțelor aeriene aflați în subordinea lor.

Curtea a hotărât că **nu a fost încălcat art. 9** din Convenție în ceea ce privește măsurile luate împotriva reclamantilor pentru fapte de prozelitism față de personalul aeronautic, deoarece era necesar ca statul să protejeze personalul de rang inferior față de presiunea necorespunzătoare exercitată de personalul de rang superior. Curtea a constatat totuși **încălcarea art. 9** din Convenție în ceea ce privește măsurile luate împotriva a doi dintre reclamânți pentru fapte de prozelitism față de civili, deoarece aceștia din urmă nu erau supuși aceluiași presiuni și constrângeri precum personalul aeronautic.

Recunoașterea, organizarea și conducerea bisericilor și cultelor religioase

Hasan și Chaush împotriva Bulgariei

26 octombrie 2000 (Marea Cameră)

Primul reclamant era, din 1992, muftiul șef al comunității musulmane din Bulgaria. Al doilea reclamant era membru al comunității respective. În urma unei dispute în cadrul comunității în perioada 1994-1995 cu privire la persoana care ar trebui să dețină conducerea, primul reclamant a fost înlocuit de guvernul bulgar cu alt candidat care ocupase anterior postul respectiv. Reclamantii s-au plâns în special că a existat o ingerință nelegală și arbitrară în exercitarea libertăților lor religioase și în dreptul credincioșilor și al cultului religios de a-și administra propriile afaceri și de a-și alege propria conducere.

Curtea a considerat că faptele care demonstrează incapacitatea autorităților de a rămâne neutre în exercitarea atribuțiilor lor față de înregistrarea administrativă a cultelor religioase conduc în mod necesar la concluzia că statul a comis o ingerință în exercitarea libertății credincioșilor de a-și manifesta religia în sensul art. 9 din Convenție. S-a constatat că acțiunea statului în favoarea unui conducător al unei comunități religioase divizate sau în vederea forțării comunității să se unifice sub o conducere unică împotriva propriilor voințe ar constitui o ingerință în exercitarea libertății de religie. În societățile democratice, statul nu are nevoie să ia măsuri pentru a se asigura de aducerea cultelor religioase sub umbrela unei conduceri unificate. În cauza reclamantilor, observând că actele autorităților bulgare au condus, în drept și în practică, la lipsirea conducerii excluse de orice posibilitate de a continua să reprezinte măcar o parte a comunității musulmane și de a-și administra afacerile potrivit voinței acelei părți a comunității, Curtea a constatat că a existat o ingerință în organizarea internă a comunității religioase musulmane și în exercitarea libertății de religie a reclamantilor. Concluzionând că această ingerință nu a fost prevăzută de lege, în măsura în care a fost arbitrară și s-a bazat pe dispoziții legale care lăsau puterii executive o marjă de discreție nestingherită și nu a îndeplinit normele necesare de claritate și previzibilitate, Curtea a hotărât că **a fost încălcat art. 9** din Convenție. Constatând totodată imposibilitatea conducerii grupării pe care o reprezenta primul reclamant de a se opune efectiv ingerinței nelegale a statului în afacerile interne ale comunității religioase și de a-și afirma dreptul la autonomia organizației, Curtea a hotărât că **a fost încălcat art. 13** (dreptul la o cale de atac efectivă) din Convenție.

Mitropolia Basarabiei și alții împotriva Moldovei

13 decembrie 2001

Cauza a avut ca obiect refuzul autorităților moldovenești de a recunoaște Mitropolia Basarabiei, o biserică creștin-ortodoxă, pe motiv că aceasta s-a desprins din Mitropolia Moldovei, care fusese recunoscută de stat. Reclamantii, Mitropolia Basarabiei și diverși membri cu funcții în cadrul acesteia, au făcut plângere împotriva refuzului respectiv și au susținut că, în conformitate cu legislația internă relevantă, un cult religios nu putea fi activ pe teritoriul Moldovei dacă nu era mai întâi recunoscut de autorități.

Curtea a observat în special că biserica reclamantă nu putea funcționa deoarece nu fusese recunoscută. În special, preoții acesteia nu puteau oficia serviciul religios, membrii acesteia nu se puteau întruni pentru a-și practica religia și, neavând personalitate juridică, aceasta nu avea dreptul la protecție juridică în privința propriilor bunuri. În consecință, Curtea a considerat că refuzul Guvernului Moldovei de a recunoaște biserica reclamantă a constituit o ingerință în exercitarea dreptului la libertatea de religie al bisericii respective și al celorlalți reclamanți, astfel cum este garantat prin art. 9 § 1 din Convenție. Constatând, în special, că Guvernul nu și-a îndeplinit obligația de neutralitate și imparțialitate atunci când a apreciat că biserica reclamantă nu constituia un cult nou și când a condiționat recunoașterea acesteia de voința unei autorități bisericești recunoscute - Mitropolia Moldovei, Curtea a concluzionat că refuzul de a recunoaște biserica reclamantă a avut pentru libertatea de religie a reclamanților consecințe care nu pot fi considerate ca fiind proporționale cu scopul legitim urmărit. Refuzul respectiv nu a fost așadar o măsură necesară într-o societate democratică și astfel **a fost încălcat art. 9** din Convenție. Curtea a mai constatat că reclamanții nu au avut posibilitatea de a se adresa unei autorități naționale pentru a obține despăgubiri în legătură cu plângerea privind dreptul lor la libertatea de religie și, în consecință, a hotărât că totodată **a fost încălcat art. 13** (dreptul la o cale de atac efectivă) din Convenție.

Martorii lui Iehova din Moscova împotriva Rusiei

10 iunie 2010

Reclamanții erau cultul religios Martorii lui Iehova din Moscova și patru membri ai cultului. Aceștia s-au plâns, în special, de desființarea cultului și interzicerea activităților acestuia, precum și de refuzul autorităților ruse de a reînregistra organizația lor. De asemenea, reclamanții s-au plâns de durata excesiv de lungă a procedurii de desființare. Curtea a observat în special că decizia instanțelor ruse de a desființa cultul reclamant și de a-i interzice activitățile a cauzat imposibilitatea acestuia de a-și exercita dreptul de a deține sau de a închiria proprietăți, de a deține conturi bancare, de a angaja personal și de a asigura protecția juridică a cultului, ca și a membrilor și bunurilor acestuia. Decizia se baza pe Legea privind religia și urmarea scopul legitim al protejării sănătății și a drepturilor altora. Cu toate acestea, după ce a examinat în amănunt argumentele autorităților ruse, inclusiv ale instanțelor interne, Curtea a constatat că decizia privind desființarea cultului religios reclamant nu a avut la bază un temei factual corespunzător. În consecință, Curtea a hotărât că **a fost încălcat art. 9** din Convenție **coroborat cu art. 11** (libertatea de întrunire și de asociere), constatând că dizolvarea cultului a fost o sancțiune excesiv de severă și disproporționată în raport cu scopul legitim urmărit de autorități. De asemenea, Curtea a hotărât că **a fost încălcat art. 11** din Convenție **coroborat cu art. 9**, constatând că prin respingerea cererii de reînregistrare a cultului Martorii lui Iehova din Moscova, autoritățile moscovite nu au acționat cu bună-credință și nu au respectat obligația de neutralitate și imparțialitate față de cultul reclamant. În ultimul rând, Curtea a hotărât că **a fost încălcat art. 6 § 1** (dreptul la un proces echitabil într-un termen rezonabil) din Convenție, constatând că durata procedurii de desființare a fost excesivă.

Magyar Keresztény Mennonita Egyház și alții împotriva Ungariei

8 aprilie 2014

Reclamanții sunt diverse culte religioase, precum și unii preoți și membri ai acestora. Anterior adoptării noii Legi privind biserica, intrată în vigoare în ianuarie 2012, cultele religioase erau înregistrate ca biserici în Ungaria și primeau fonduri de la bugetul de stat. Conform noii legi, doar anumite biserici recunoscute primeau în continuare astfel de fonduri. Celelalte culte religioase, inclusiv cele reclamante, și-au pierdut statutul de biserici, dar erau libere să-și continue activitățile religioase sub formă de asociații. În urma unei decizii a Curții Constituționale, care a declarat neconstituționale anumite dispoziții din Legea privind biserica, cultele religioase precum cele reclamante puteau continua să funcționeze și să se considere biserici. Legea rămânea însă aplicabilă în măsura în care obliga cultele să adreseze Parlamentului cerere pentru a fi înregistrate ca biserici autorizate dacă doreau să recapete acces la avantajele monetare și fiscale avute anterior. Reclamanții s-au plâns în special de radierea lor în temeiul noii legi și de reînregistrarea discreționară a bisericilor.

Curtea a considerat că anularea statutului de biserică al cultelor reclamante a constituit o ingerință în exercitarea drepturilor acestora prevăzute la art. 9 și art. 11 (libertatea de întrunire și de asociere) din Convenție. Este incontestabil faptul că ingerința respectivă era prevăzută de lege, și anume Legea privind biserica din 2011. Curtea era dispusă să accepte ideea că măsura putea fi considerată ca servind scopului legitim de apărare a ordinii și prevenire a infracțiunilor în sensul art. 11, în special prin încercarea de a combate activitățile frauduloase ale anumitor biserici. Curtea a concluzionat însă că măsura impusă de Legea privind biserica nu a fost „necesară într-o societate democratică” și, prin urmare, a hotărât că **a fost încălcat art. 11 coroborat cu art. 9** din Convenție. În special, Curtea a constatat că guvernul maghiar nu a demonstrat că pentru problemele legate de folosirea abuzivă a subvențiilor de la stat de către anumite biserici nu existau alte soluții, mai puțin drastice, care să nu implice radierea cultelor reclamante. De asemenea, statul și-a încălcat obligația de neutralitate în chestiunile religioase prin faptul că a obligat cultele religioase să adreseze Parlamentului cereri pentru reînregistrarea ca biserici și prin faptul că acestea au fost tratate diferit față de bisericile autorizate cu privire la beneficiile materiale, fără să existe motive obiective.

Refuzul de a asigura servicii publice în chestiuni religioase

İzzettin Doğan și alții împotriva Turciei

26 aprilie 2016 (Marea Cameră)

Cauza a avut ca obiect refuzul autorităților turce de a le asigura reclamanților, adepți ai credinței alevi (al doilea cult din țară raportat la numărul de credincioși), serviciul public religios care, în opinia reclamanților, se asigură exclusiv cetățenilor adepți ai ramurii sunnite a islamului². Reclamanții au susținut că acest refuz implica stabilirea credinței lor de către autorități, ceea ce contravenea obligației de neutralitate și imparțialitate a statului față de convingerile religioase. Aceștia s-au declarat totodată victime ale unei discriminări bazate pe religie.

Curtea a hotărât că **a fost încălcat art. 9** din Convenție, constatând că comunității alevi i s-a refuzat recunoașterea care ar fi permis adepților acesteia, printre care și reclamanții, să exercite efectiv dreptul la libertatea de religie. În primul rând, Curtea a considerat că refuzul în litigiu a avut ca efect împiedicarea existenței autonome a comunității alevi și imposibilitatea adepților acesteia de a-și folosi lăcașurile de cult (*cemevi*) și titulatura liderilor lor religioși (*dede*) în deplină conformitate cu legislația. În al doilea rând, statul și-a depășit marja de apreciere fără să aibă motive relevante și suficiente. Prin urmare, Curtea a concluzionat că ingerința autorităților în exercitarea dreptului reclamanților, în calitate de alevi, la libertatea de religie nu a fost o măsură necesară într-o societate democratică. De asemenea, Curtea a hotărât că **a fost încălcat art. 14** (interzicerea discriminării) din Convenție **coroborat cu art. 9**. În această privință, a observat un dezechilibru izbitor între statutul conferit înțelegerii religiei musulmane de către Departamentul Afaceri Religioase, care beneficiază de serviciu public religios, și statutul conferit reclamanților, comunitatea alevi fiind aproape în totalitate exclusă de la serviciul public respectiv și fiind supusă regimului juridic care reglementa curentul sufit (*tarikati*), acesta fiind la rândul său supus unor interdicții considerabile. Prin urmare, Curtea a constatat că reclamanții, în calitate de credincioși alevi, au fost supuși unei diferențe de tratament pentru care nu exista nicio justificare obiectivă și rezonabilă.

Sărbătorile religioase

Kosteski împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei

13 aprilie 2006

În aprilie 1998, reclamantul a primit amendă pentru că și-a luat o zi liberă fără aprobare ca să serbeze Bayram, o sărbătoare religioasă musulmană. Acesta a contestat amenda.

². Reclamanții au solicitat asigurarea serviciului religios pentru comunitatea alevi sub forma unui serviciu public; recunoașterea liderilor religioși alevi ca atare și angajarea lor ca funcționari publici; acordarea statutului de lăcaș de cult pentru locurile în care credincioșii alevii oficiază serviciul religios (*cem, cemevi*); acordarea de subvenții de stat pentru acest cult. Cererile acestora au fost respinse pe motiv că autoritățile considerau credința alevi a fi o mișcare religioasă în cadrul islamului, mai apropiată de curentul sufit.

În iulie 2000, Curtea Constituțională a constatat că reclamantul a invocat drepturi conexe libertății de religie dar că acesta a refuzat să facă dovada convingerilor sale. Instanța a concluzionat că reclamantul nu a suferit o discriminare ca urmare a cerinței de a stabili faptele obiective și i-a respins plângerea.

Reclamantul s-a plâns că amenda pentru absența sa de la locul de muncă ocazionată de o sărbătoare musulmană încălca art. 9 (libertatea de gândire, de conștiință și de religie) considerat separat dar și în coroborare cu art. 14 (interzicerea discriminării).

Curtea a hotărât că **nu a fost încălcat nici art. 9 din Convenție, nici art. 14 (interzicerea discriminării) din Convenție coroborat cu art. 9**. Reamintind că art. 9 din Convenție enumeră un număr de forme pe care le poate lua manifestarea religiei sau a convingerilor proprii, dar că acesta nu apără totuși fiecare act motivat sau inspirat de o religie sau convingere, Curtea nu a fost încredințată că participarea la o sărbătoare musulmană constituia o manifestare a convingerilor reclamantului în sensul apărut de art. 9 sau că amenda aplicată acestuia pentru nerespectarea contractului de muncă prin absența sa neaprobată constituia o ingerință în exercitarea drepturilor respective. Mai mult, Curtea nu a considerat a fi nerezonabil faptul că un angajator ar putea considera absența fără aprobare sau fără justificare aparentă ca fiind o problemă disciplinară. Curtea a declarat că în cazul în care un angajat încearcă să invoce o scutire specială, solicitarea unei anumite justificări nu constituie o măsură opresivă sau în conflict fundamental cu libertatea de conștiință.

Francesco Sessa împotriva Italiei

3 aprilie 2012

Reclamantul era credincios de religie mozaică și avocat de profesie. În calitatea sa de reprezentant al unuia dintre titularii plângerii penale dintr-un proces, acesta a compărut în fața unui judecător de instrucție la o ședință pentru depunerea probelor. Întrucât judecătorul respectiv nu a putut fi prezent, înlocuitorul său a dat părților de ales între două date pentru desfășurarea ședinței amânate. Reclamantul a precizat că ambele date corespundeau unor sărbători religioase iudaice și că obligațiile sale religioase l-ar împiedica să participe la ședință. Ședința a fost stabilită pentru una din cele două date în discuție, iar reclamantul a cerut o amânare. Procurorul și avocatul părților au contestat cererea pe motiv că nu exista un temei legal recunoscut pentru acordarea amânării. Reclamantul a afirmat că respingerea de către instanță a cererii de amânare a ședinței stabilite într-o zi de sărbătoare religioasă îl împiedica să participe la ședință în calitate de reprezentant al unuia dintre titularii plângerii penale și îi încălca dreptul de a-și manifesta religia în mod liber.

Curtea a hotărât că **nu a fost încălcat art. 9 din Convenție**. În special, Curtea nu a avut convingerea că desfășurarea ședinței în litigiu într-o zi de sărbătoare religioasă iudaică și respingerea cererii de amânare la o dată ulterioară constituiau o restrângere a dreptului reclamantului de a-și manifesta religia în mod liber. Chiar și în ipoteza că ar fi existat o ingerință în exercitarea dreptului reclamantului prevăzut la art. 9 § 1, Curtea a considerat că această ingerință, prevăzută de lege, era justificată de motive ținând de protejarea drepturilor și a libertăților altora – în special de dreptul populației la o bună administrare a justiției – și principiul judecării cauzelor într-un termen rezonabil. Ingerința a menținut un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit.

Sacrificarea ritualică a animalelor

Cha'are Shalom ve Tsedek împotriva Franței

27 iunie 2000 (Marea Cameră)

Reclamanta, o asociație liturgică iudaică, s-a plâns de refuzul autorităților franceze de a-i acorda aprobarea necesară pentru acces în abatoare în vederea sacrificării ritualice, în conformitate cu preceptele religioase ultra-ortodoxe ale membrilor săi, pentru care carnea este cușer doar dacă este „glatt”³. Asociația a susținut în special că respingerea cererii de aprobare a accesului i-a încălcat dreptul de a-și manifesta religia prin îndeplinirea ritualurilor. Aceasta a invocat și încălcarea art. 14 (interzicerea discriminării)

³. Carnea animalelor sacrificate în abator nu este „glatt” dacă la examinarea plămânilor acestora se constată chiar și cel mai mic defect.

din Convenție pe motiv că aprobarea respectivă fusese primită doar de Asociația Consistorială Israelită din Paris (*Association consistoriale israélite de Paris* - „ACIP”), care reunește majoritatea evreilor din Franța.

Curtea a hotărât că **nu a fost încălcat art. 9** din Convenție. În opinia Curții, ar fi existat o ingerință în exercitarea dreptului asociației reclamante la libertatea de a-și manifesta religia doar dacă nelegalitatea sacrificării rituale i-ar fi împiedicat pe evreii ultra-ortodocși să mănânce carnea animalelor sacrificate în conformitate cu preceptele religioase pe care le considerau aplicabile. Întrucât nu s-a stabilit că evreii aparținând asociației reclamante nu aveau posibilitatea să obțină carne „glatt” sau că asociația reclamantă nu le putea furniza această carne ajungând la un acord cu ACIP, pentru a putea practica sacrificarea ritualică în baza aprobării acordate ACIP, Curtea a considerat că refuzul de a acorda aprobarea în litigiu nu constituia o ingerință în exercitarea dreptului asociației reclamante la libertatea de a-și manifesta religia. De asemenea, Curtea a hotărât în prezenta cauză că **nu a fost încălcat nici art. 9** din Convenție **coroborat cu art. 14** (interzicerea discriminării).

Retragerea permisiunii de organizare a activităților religioase în momentul reînnoirii permisului de ședere

Perry împotriva Letoniei

8 noiembrie 2007

Reclamantul este cetățean american și pastor în cadrul *Morning Star International*, o federație de culte creștine de rit evanghelic protestant cu sediul central în Statele Unite. În 1997, acesta s-a stabilit în Letonia și a înființat Rīta Zvaigzne („Steaua de dimineață”) – un cult afiliat federației. Acesta s-a plâns în special că, deși autoritățile letone i-au acordat permis de ședere, nu i-au permis să desfășoare activități religioase.

Curtea a reamintit că libertatea de religie include libertatea de a-și manifesta religia în mod individual și în particular, sau în mod colectiv, în public și împreună cu cei care împărtășesc credința. Curtea a mai observat că prezenta cauză are ca obiect un exemplu tipic de ingerință în sensul art. 9 din Convenție. În cauza reclamantului, Curtea a hotărât că **a fost încălcat art. 9**, constatând că ingerința în exercitarea dreptului reclamantului la libertatea de religie nu a fost prevăzută de lege. Curtea a observat în special că nicio dispoziție din legislația letonă în vigoare la momentul respectiv nu abilita Direcția Naționalitate și Migrație să folosească reînnoirea permisului de ședere ca pretext pentru a-i interzice unui cetățean străin să desfășoare activități religioase în Letonia. În plus, deși reclamantul a avut posibilitatea de a continua să participe la viața spirituală a parohiei sale ca membru obișnuit, Curtea a reamintit că comunitățile religioase există la modul universal în forma unor structuri organizate și se conformează unor reguli pe care adesea adepții lor le consideră ca fiind de origine divină. În consecință, ritualurile religioase au o valoare sacră pentru credincioși dacă sunt oficiate de pastori abilitați în acest sens, în conformitate cu regulile respective.

Informații suplimentare

A se vedea în special:

- **[Sinteza jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului privind libertatea de religie](#)**, raport întocmit de Divizia Cercetare a Curții, actualizat la 31 octombrie 2013.
 - **[Ghid privind art. 9 – libertatea de gândire, de conștiință și de religie](#)** [exclusiv în limba franceză], document întocmit de Divizia Cercetare a Curții, 1 septembrie 2015.
-

Contact media:

Tel.: + 33 (0)3 90 21 42 08